

GEA, FLORA ET FAUNA

Notes breus (fauna)**Primera cita de la llebre de mar
Bursatella leachi (de Blainville, 1817)
a la costa mediterrània peninsular****First record of the sea hare *Bursatella
leachi* (de Blainville, 1817) in the con-
tinental Iberian coasts**

Rebut: 15.01.08
 Acceptat: 07.07.08

Durant el mes d'octubre del 2007 es va de-
 tectar la presència de 7 exemplars de *Bursa-*

tella leachi (de Blainville, 1817) a la badia dels Alfacs (delta de l'Ebre), al nord del port de Sant Carles de la Ràpita (40° 37' 21" N, 0° 36' 31" E). Tots els exemplars es van trobar sobre un fons de fang amb *Caulerpa prolifera* (Forsskal) Lamoroux, a 2 m de fondària. Alguns exemplars exhibien una postura de reproducció consistent a formar cadenes d'individus mentre dura la còpula.

Bursatella leachi és una llebre de mar (*Aplysiidae*) que arriba a mesurar fins a 15 cm de llargada, d'un color verdós brunenc clar, recoberta totalment per papil·les erectes i ramificades, amb petits ocells blaus distribuïts

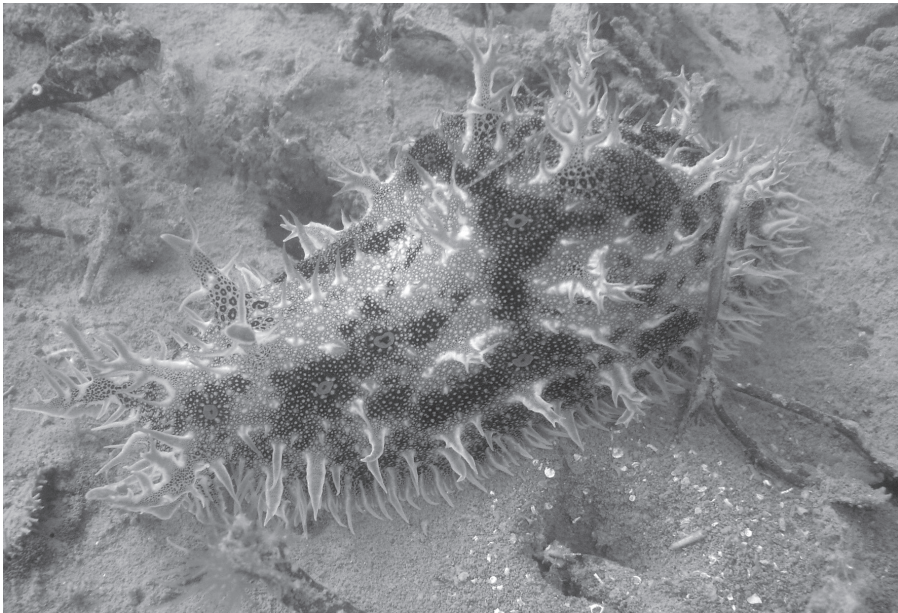

FIGURA 1. Espècimen de *Bursatella leachii* observat a Sant Carles de la Ràpita.

per tot el cos (figura 1). Les seves poblacions sovint presenten grans fluctuacions i es poden concentrar centenars o milers d'individus en una zona determinada per desaparèixer completament unes setmanes després (Eales & Engel, 1935).

Bursatella leachi és una espècie circumtropical, versemblantment introduïda a la Mediterrània des del mar Roig (O'Donoghue & White, 1940); és, doncs, una espècie lessepsiana. Actualment es troba distribuïda per una gran part de la Mediterrània oriental (Zenetos *et al.*, 2003), però també ha estat citada de determinats punts de la mar Tirrena (Fasulo *et al.*, 1984; Zenetos *et al.*, 2003) i, darrerament, de la costa de Mallorca (Oliver & Terrasa, 2004). La seva presència al delta de l'Ebre amplia la seva àrea de distribució i confirma el procés d'expansió d'aquesta espècie.

BORIS WEITZMANN,* MARIA GARCIA* & ENRIC BALLESTEROS*

* CSIC. Centre d'Estudis Avançats de Blanes. Accés Cala Sant Francesc, 14. 17300 Blanes (Girona). A/e: boris@ceab.csic.es; maria@ceab.csic.es; kike@ceab.csic.es

Bibliografia

- EALLES, N. B. & ENGEL, H. 1935. The genus *Bursatella* De Blainville. *Proceedings of the Malacological Society of London*, 21: 279-303.
- FASULO, G.; PERNA, E. & TOSCANO, F. 1984. Prima segnalazione di *Bursatella leachii savygiana* Audouin, 1826 per il Golfo di Napoli. *Bollettino Malacologico*, 20(5-8): 161-163.
- GOFAS, S. & ZENETOS, A. 2003. Exotic molluscs in the Mediterranean basin: current status and perspectives. *Oceanography and Marine Biology (Ann. Rev.)*, 41: 237-277.
- O'DONOGHUE, C. H. & WHITE, K. M. 1940. A collection of marine molluscs, mainly opisthobranchs, from Palestina. *Proceedings of the Malacological Society of London*, 24: 92-96.
- OLIVER, J. A. & TERRASA, J. 2004. Primera cita de *Bursatella leachi* (de Blainville, 1817) (Mollusca, Opisthobranchia) a Mallorca. *Bolletí de la Societat d'Història Natural de les Balears*, 47: 37-42.
- ZENETOS, A.; GOFAS, S.; RUSSO, G. & TEMPLADO, J. 2003. *CIESM atlas of exotic species in the Mediterranean*. Vol. 3: *Molluscs*. Ed. a cura de F. Briand. CIESM Publishers. Mònaco. 376 p.

***Neaylax versicolor* (Nieves-Aldrey, 1985) (Hymenoptera: Cynipidae): segona citació a Catalunya i comentaris taxonòmics**

***Neaylax versicolor* (Nieves-Aldrey, 1985) (Hymenoptera: Cynipidae): second record from Catalonia and taxonomic comments**

Rebut: 19.06.08
Acceptat: 07.07.08

El gènere *Neaylax* va ser descrit per Nieves-Aldrey (1994) per incloure dues espècies (*N. salviae* i *N. verbenacus*) que produïen gales als fruits del gènere *Salvia*. Aquestes espècies anteriorment eren incloses al gènere *Isocolus*, que es caracteritza per incloure cinípid que ataquen compostes, principalment del gènere *Centaurea* (Melika, 2006). La biologia de la tercera espècie que configurava aquest gènere, *Neaylax versicolor*, era desconeguda fins que, recentment, Nieves-Aldrey (2003) ha descrit la gala de *N. versicolor* als fruits (núcules o aquenís) del gènere *Fumaria*.

Les núcules de *Fumaria* atacades per *N. versicolor* són escassament més grans que les que no han estat atacades pel cinípid, raó per la qual la gala passa desapercebuda. Un cop la gala està desenvolupada, aquesta cau a terra i és allà on la larva completa el seu desenvolupament i entra en diapausa hivernal (Nieves-Aldrey, 2003). Els adults emergeixen a la primavera, quan les fumàries floreixen o fructifiquen.

Els adults de *Neaylax versicolor* es diferencien molt bé de les altres dues espècies esmentades, ja que els notaules estan indiferenciats en el terç anterior de l'escut (percurrents

a *N. salviae* i *N. verbenacus*) i perquè la primera tergita metasomal presenta una placa de setes conspicua als laterals (essent glabra a les altres espècies). Aquests trets morfològics, juntament amb el tipus d'hoste atacat, *Fumaria* (Papaveraceae) en *N. versicolor* i *Salvia* (Lamiaceae) a les altres dues espècies, fa pensar que *N. versicolor* no hauria d'estar inclosa en aquest gènere. Aquest fet va ser apuntat per Nieves-Aldrey (2003) en assenyalar que en un treball posterior (Nieves-Aldrey & Ronquist, en preparació), encara no publicat, es volia tractar aquest conflicte.

Neaylax versicolor és un tàxon de distribució circummediterrània que ha estat citat d'Espanya, França i Corfú. A la península Ibèrica, ha estat citat de diverses províncies espanyoles (Madrid, Salamanca, Tarragona, Terol, Saragossa, Guipúscoa, Ciudad Real i Valladolid). *Neaylax versicolor* es tracta d'una espècie probablement comuna però poc col·lectada pel fet que les gales passen inadvertides.

A Catalunya, citem en aquest estudi aquesta espècie de Montblanquet (Lleida); anteriorment va ser col·lectada a Marca (Tarragona), tal com s'indica a Nieves-Aldrey (2003). Els exemplars han estat capturats per embossament pel darrer dels autors en un policultiu ecològic de nap (*Brassica napus*), ordi (*Hordeum distichon*) i veça (*Vicia sativa*). A la comunitat arvensa associada al cultiu hi havia diversos individus de *Fumaria officinalis*, per la qual cosa els adults de *Neaylax* van ser capturats quan estaven buscant la planta hoste per deixar-hi la posta.

Material estudiat

3 ♀, 14-V-2004, Montblanquet (Lleida, 31T CF3495).

A diferència del que s'esmenta a Nieves-Aldrey (2003), els exemplars capturats no són

ambarins tenyits més o menys de negre, sinó que són completament negres, i dos d'ells presenten només el lateral de pronot un xic més clar. Malgrat això, la puntuació de l'escut i les altres característiques mencionades fan inconfusible aquesta espècie.

Agraïments

Al propietari de la finca, senyor Lluís Tarès, per l'excel·lent disposició i per la col·laboració durant el projecte. Aquest treball ha estat parcialment finançat pel projecte REN2003-07320/GLO del Ministerio de Educación y Ciencia.

JULI PUJADE-VILLAR,* F. XAVIER SANS** & BERTA CABALLERO**

* Universitat de Barcelona. Facultat de Biologia. Departament de Biologia Animal. Av. Diagonal, 645. 08028 Barcelona.
A/e: jpujade@gmail.com

** Universitat de Barcelona. Facultat de Biologia. Departament de Biologia Vegetal. Av. Diagonal, 645. 08028 Barcelona.

Bibliografia

- MELIKA, G. 2006. *Gall wasps of Ukraine (Cynipidae)*. Vol. 1: *Vestnik zoologii*. Schmalhausen Institute of Zoology NAS of Ukraine. Kiev. 300 p.
- NIEVES-ALDREY, J. L. 1994. Revision of the West-European genera of the tribe Aylacini Ashmead (Hymenoptera: Cynipidae). *Journal of Hymenoptera Research*, 3: 175-206.
- NIEVES-ALDREY, J. L. 2003. Descubrimiento de la agalla y ciclo biológico de *Neaylax versicolor* (Nieves-Aldrey) (Hymenoptera, Cynipidae): primer registro de un cinípido asociado a plantas papaveráceas del género *Fumaria*. *Boletín de la Sociedad Entomológica Aragonesa*, 32: 11-114.

Notes sobre la dentició de *Semicossyphus maculatus* (pejeperro) (Pérez Canto, 1886)

Notes on the teething of *Semicossyphus maculatus* (pejeperro) (Pérez Canto, 1886)

Rebut: 25.09.08
Acceptat: 11.03.09

El *pejeperro* *Semicossyphus maculatus* (Pérez Canto, 1886), de la família dels Labri-

dae, pertany al conjunt d'espècies de peixos de la franja costanera del nord de Xile (Medina *et al.*, 2004). Habita en gorges fondes que limiten amb grans zones rocoses intermareals amb una alta densitat de *Lessonia* i amb corrents marins intensos (Vásquez, 1989). El *pejeperro* es distribueix a la zona zoogeogràfica nord 18° S-40° S (Informe Técnico Final, 2006) i s'alimenta principalment de mol·luscs, gastròpods, polioplacòfors, crustacis i equinoderms (Guzmán *et al.*, 1998; Vargas *et al.*, 1999; Medina *et al.*, 2004).

A Xile no comptem amb una literatura especialitzada en relació amb les característiques morfològiques de la dentadura de *S. maculatus*. En aquesta nota descrivim a grans

FIGURES 1-4. 1-2). Cap, dentadura i mandíbula del *pejeperro* mascle; 3-4). Mandíbula superior. Observeu la dimensió de les dents, especialment dels incisius i dels queixals (fotografies preses per l'autor).

trets la dentadura d'un exemplar mascle adult de *S. maculatus*.

Es va observar un cap en fresc (489 g) d'un exemplar de *pejeperro* mascle capturat a primera línia de costa (Mercat de Coquimbo, 30-XII-2006, 1 ex., ♂). Segons els pescadors de la zona de Coquimbo, és freqüent el fet d'obtenir aquest tipus de peixos a la badia de la zona. El cap és de color negrós i els opercles són de color gris negrós. El més destacable, a primera vista, és el gran desenvolupament de la mandíbula i de la dentadura, que presenta una gruixuda banda (amb almenys dues fileres) de dents caniniformes (30 dents). El premaxil·lar presentava una banda de queixals desenvolupats i corbats cap al vòmer.

Adossat a aquesta banda de dents, vam observar un altre grup de petites dents menors i punxegudes. Palatins amb una banda ampla de petites dents.

La dentadura i la mandíbula de l'exemplar de *pejeperro* que acabo de descriure es pot observar a les fotografies.

Esperem que la nostra aportació a la descripció de la dentadura del *pejeperro* pugui contribuir al coneixement d'aquesta espècie.

Agraïments

Agraïm a Francesc Uribe, del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, els seus importants comentaris, i a Javier Figueroa, els seus suggeriments a aquesta nota científica. Agraïxo a David Asperó la traducció de l'original d'aquest article al català.

A. CORREA RUEDA*

* Center for Biocultural Conservation and Environmental Ethics (Ethnobotanical Park Omora). Puerto de Williams, Cape de Horn, Chile. Adress Felix de Amesti N° 991, Depto. 502, Las Condes, Santiago, Chile. e-mail: ac@alejandrorueda.cl

Bibliografia

- GUZMÁN, N.; SAA, S. & ORTLIEB, L. 1998. Catálogo descriptivo de los moluscos litorales (Gastropoda y Pelecypoda) de la zona de Antofagasta, 23°s (Chile). *Estudios Oceanológicos*, 17: 17-86.
- INFORME TÉCNICO FINAL. 2006. Taller: «Actualización y validación de la clasificación de la zonas biogeográficas litorales. Informe final, proyecto FIP n° 2004-18». Universidad Austral de Chile. Santiago de Chile: 1-206.
- MEDINA, M.; ARAYA, M. & VEGA, C. 2004. Alimentación y relaciones tróficas de peces costeros de la zona del norte de Chile. *Investigaciones Marinas, Valparaíso*, 32(1): 33-47.
- VARGAS, M. E.; SOTO, R. A. & GUZMÁN, G. 1999. Cambios iteranuales en la alimentación de peces submareales del norte de Chile entre los 20° 11' y 20° 20' S. *Revista de Biología Marina y Oceanografía*, 34(2): 197-210.
- VÁSQUEZ, J. 1989. Estructura y organización de huirales submareales de *Lessonia trabeculata*. Tesis doctoral. Universidad de Chile. Facultad de Ciencias. Santiago de Chile: 1-261.